

Ad alteram revocabimus eas læsiones, quæ in sensuum & motuum defectu, aut remissione nimia consistunt, nobisque affectus apoplecticos, paralyticos, lipothymicos, & syncopticos sistunt.

CAPUT I.
DE MOTUUM EXACERBATORUM VITIIS.

*M*otus exacerbati sunt vel idiopathici, vel symptomati-
I.
matici.

SCHOL.

Per illos intelligimus ejusmodi motus, qui causam in corpore hærentem materialem pro fundamento agnoscunt, cujus vel imminuendæ, vel alterandæ & corrigendæ, vel penitus ejiciendæ gratia directo & intentionaliter ab ipsa natura suscipiuntur & exacerbantur: quale quid e. g. sub spasms propter humorum spissitudinem removendam contingit.

Per hos vero, quæ a causa externa aliena mere passiva producuntur, foventur, & quasi ad imitationem illarum saltem adornantur, quod aliquando a refrigeratione externa partis solidæ occurrit.

Palpitatio Cordis.

II.

Palpitatio cordis est motus ipsius pulsatorius, in systole & diastole consistens, p. n. & extraordinarie, ita per intervalla auctus, ut sensu tactus, visus, immo auditus, tam ab ægro, quam aliquando ab adstantibus, per costas, & vestimenta, facile percipiatur.

SCHOL.

Haud rarus aut infrequens est hic affectus, sed potius maxime cognitus, & in sensus incurrens: non perpetua duratione ægros afficiens,

ciens, sed per intervalla ut plurimum recurrens, eam ob rationem a natura susceptus, ut sanguis in circulo suo vegetius promoveatur, & cor ipsum ab ejus extraordinaria colluvie liberetur, simulque vel spissior factus attenuetur, vel peregrinis etiam miasmaticis particulis refertus, ab illis repurgetur, aut aliquando propter causam aliquam continentem in organis, circulationi sanguinis dicatis, hærentem, eamque impediētem, simpliciter fortiori nisu transpellatur, ne sub diuturniore mora coagulationi & stasi subjiciatur.

Unde videmus, cordis palpitationem obtingere, vel post extraordinarias corporis exagitationes, sub cursitationibus: vel sub repentina sanguinis restrictione ab extremis ad interiora, per terrorem, vel sub febribus malignis, & contagiosis, gangræna, sphacelo, & venenis asumptis: vel sub hypochondriacis atque hysteriis pathematibus: vel denique sub polyposa concretionem in ipso corde, aut vasis cordi proximioribus atque majoribus hærente.

E quibus si rite perpendantur, maxime elucescit, palpitationem cordis magis esse aliarum læsionum symptoma accessorium molestum, quam ipsam læsionem aut morbum, imo si recte & secundum rei naturam loqui velimus, nihil esse morbosum, sed motum cordis p. n. quidem & consuetudinem auctum, eum vero in finem a natura susceptum, ut fortiori illo motu aliquid noxii atque morbosum, læsionem inducens aut minitans, pro viribus removeatur, excutiat, aut avertatur.

III.

Palpitatio cordis vel plane temporaria & transitoria est, vel chronicum affectum constituit.

SCHOL.

Notamus hic merito differentiam, quæ circa hunc affectum in se spectatum occurrit: dum vel a sola causa externa, corporis nempe exagitatione sub motu aut cursu velociore, aut ascensione ad loca acclivia originem ducit, & cessante causa, mox iterum cessat, nec sine tali causa recurrit; vel ab aliis causis in corpore hærentibus sæpe atque frequenter recurrit, citra talem occasionalem atque externam manifestam causam, eoque ipso ansam præbet, ut prior species, tanquam magis naturalis, medicæ considerationi non subjiciatur, & tanquam affectus, nihil morbosum

DU MOTUUM EXACER

involvens, negligat. co affectum mistum, qui can me, & in præterito quope

Subiecta molliora hujus

Temina præteriti.

In rem, ut ordinari q tando concurre: hinc possunt mcholicis. sequentem in con na simul dicantur, amio facti a quope ex culpa vide teletur rita de his consequentia, ordi hic esse solent, licet hincina & quibus mentes celant, ma

Subiectum speciale est ip

Sc

Hoc enim vehementiores m sphylicibus & diastolicis expe tione tam vult præterite sioce na in conditionem tribunt, ut a hinc, mox reponeantur distilla re, & hinc hinc impellit, r

VI

Causa materialis vranari

quantitate simul abundans.

Scu

Can nempe hoc modo ad mos

tim per partem molliores & f

holicis & hypochondriacis, præ

partem ex utro genere sed

Db

morbosi involvens, negligatur, cum altera species proprie talem constituat affectum molestum, qui causarum indagationem ac remotionem meretur, & in præsentī quoque nostræ considerationis objectum existit.

IV.

*Subjecta molesti hujus affectus sunt corpora plethorica:
& Fœmina præ viris.*

SCHOL.

Ita tamen, ut ordinarie quasi cum statu plethorico, sanguinis spissitudo concurret: hinc potissimum temperamentum melancholicum, aut melancholico-sanguineum in considerationem venit, quippe quæ, si otiosa vita simul abutantur, tanto facilius huic affectui subjiciuntur: Fœminæ quoque ex culpa vitæ sedentiæ præ viris magis ab illo vexantur, & si viri de illo conqueruntur, ordinarie hypochondriacis passionibus expositi esse solent, sicuti fœminis quoque, hysterica passione laborantibus, & quibus menses cessant, magis familiaris esse solet.

V.

Subjectum speciale est ipsum cor.

SCHOL.

Hoc enim vehementiores motus, eosque frequentiores & velociores systalticos & diastalticos experitur, sub qua motus pulsatorii exacerbatione tam vasa proxime adjacentia, quam ipsi pulmones & diaphragma in consensum trahuntur, ut ab infarctu sanguinis majore in pulmonibus, motus respiratorius difficilior reddatur, donec cessante palpitatione, & fortiore sanguinis impulsu, respiratio quoque liberior iterum evadat.

VI.

*Causa materialis ordinaria est sanguis, plus justo spissior,
& quantitate simul abundans.*

SCHOL.

Cum nempe hoc modo ad motum circulatorium & progressivum, præsertim per partes angustiores & strictiores, minus aptus sit, (qualis melancholicis & hypochondriacis, præcipue fœminis, partim ex temperamento, partim ex vitæ genere sedentario, familiarissimus esse solet.)

sub impeditiore illius progressu, notabilis aliquando ipsius portio versus majora ac interiora vasa regurgitat, & ad ipsum cor redundat: sub qua redundantia ventriculi cordis, ultra solidum & debitum sanguine replentur, ut inde primo debilior succedat pulsus, & angustiam quasi lipothymicam post se trahat, dum ventriculi repleti extenduntur, quæ pulsus debilitas tamen mox in velocitatem & violentiam mutatur, quando natura, ob damnum coagulationis sanguinis evitandum, & pro restituendo liberiore ipsius circulo, motum fibrarum cordis intendit, & sub systole validiore, citiusque repetita diastole, molem, hæcenus cor obruentem, simul & semel propellit, & expulso sanguine, ab illo motu extraordinario ad tempus vacat, donec nova accedente causa occasionali regurgitationis, ad idem naturale quasi remedium recurrat.

Id quod tamen sub sola sanguinis abundantia, aut leviori ipsius spissitudine concurrente, paulo rarius contingit, nisi in ejusmodi subjectis turgefactoria sanguinis expansio aliquando accedat. Si autem vel ex temperamento, vel ex diætâ, vel ex genere vitæ & animi pathematibus, sanguinis spissitudo indies increbescat, tunc utique frequentiores quoque contingunt palpitationis recursus.

VII.

Aliquando certa & specialis sanguinis impuritas & discrasia in culpa est.

SCHOL.

Non enim semper sola sanguinis spissescencia est accusanda, dum etiam in aliis affectibus aliquando symptomatice occurrit, ubi particula miastmaticæ, putridæ sanguini permixtæ sunt, ad quarum citiorem expulsionem & eliminationem e corpore, natura iisdem motibus extraordinariis insurgit, id quod accidit in febribus malignis, sphacelo, & veneno assumpto.

VIII.

Aliquando causa materialis non hæret in ipso sanguine, sed in organis, aut circa illa, que motui sanguinis inserviunt.

SCHOL.

Huc pertinent polypi, in corde ejusque ventriculis, aut vasis sanguife-

is regurgitatio, æque ac circumstantiis non sepe legibus naturarum coherens, cuiusmodi motus de illarum præsentia et præterita sunt hæc præterita et præterita in corde, sine in ætate

Diffinitio videretur, hæcenus receptus, sed præterita, præterita et præterita

Scilicet

Ubi quod in eorum vena et in cuius occasionalis consideranda ad sustentationem, et dispositionem, hinc contingit motum interiorum fibrarum quantitate ab inferioribus repellitur, qui tamen hinc repleta et propelli neque in proportionem et gradum præterita ad ejus indolentiam materiam præterita in corde et præterita hinc et præterita

Spa

Spaferi sunt species motus et molibus fibrarum, vel totum et musculis hinc, extraore et præterita et præterita

guiferis reperiundi, æque ac carnosæ ipsius cordis excreſcentiæ, quas tamen cauſas non æque dignoſcere, & certo perſpicere licet, niſi omnium reliquarum ordinarium cauſarum defectus tale quid arguat, atque probabilem de illarum præſentia conjecturam ſuppeditet: de quarum claſſe quoque ſunt liquoris pericardii nimia quantitas, tubercula, calli, oſſicula ſive in corde, ſive in arteriis, ſive extrorſum illis adhærentia.

IX.

Suſtinuerunt veteres, non ſolum a cauſa ſanguinea, aliisque hæcenus recensitis, ſed frequenter etiam a flatu, vel materia flatulenta, palpitationem cordis ortum ducere.

SCHOL.

Id quod in tantum verum eſt, & rectiſſime ſe hadet, ſi flatulentia tanquam cauſa occasionalis conſideratur; cum enim ſine exceptione quaſi hypochondriaci ad flatulentiam, & ſpecialim anotericam, maximam habeant diſpoſitionem, hinc contingit, ut præſentibus multis flatibus, iisque per motum inteſtinorum ſtrictorium ſurſum propulſis, ſanguis etiam majore quantitate ab inferioribus ad ſuperiora particulariter congeratur ac propellatur, qui tamen huc redundans & regurgitans ordinario pulſus motu diſpelli ac propelli nequit, ſed utique majorem motus pulſatorii proportionem & gradum poſtulat, & ita naturam phyſica quadam neceſſitate ad ejus ſuſceptionem inducit: ſi autem flatus tanquam cauſa materialis proxima in corde ejusque ventriculis hærens accipiatur, nexus cauſalitatis hæc æque quadrare videtur.

Spafmi.

X.

Spafmi ſunt ſpecies motuum exacerbatorum, in partibus ſolidis mollibus fibroſis, vel totum muſculum, vel partem ipſius, vel plures muſculos ſimul, extraordinaria fibrarum tenſione rigida ſimpliciore efficiens, & dolores ut plurimum efficiens.

SCHOL.

SCHOL.

Distinguit se spasmus a convulsione in eo, quod spasmus consistat in simpliciore rigida partium musculosarum tensione; convulsio autem motu reciproco antagonistico plurium musculorum, in officio sibi oppositorum, absolvatur, & quod spasmus ordinarie sit dolorificus, quod sub convulsione non sentitur.

XI.

Subiectum spasmodum generale constituunt individua maxime plethorica, præcipue notabili humorum spissitudine simul laborantia.

SCHOL.

Hæc enim individua, si præterea pleno victu, lautaque diæta, vitæque genere otioso utantur, causam maxime suppeditant, propter quam natura sanguinis abundantis depletionem & imminutionem sinceram, aut spissioris & ex spissitudine restagnantis transpressionem per partes spongiosas aut tubulosas, pro ipsius attenuatione, & mobilitate conservanda intendit.

XII.

Spasmi tales sunt vel universales, vel magis particulares.

SCHOL.

Illi sunt motus ejusmodi exacerbati, generaliter per totum corpus varie sese diffundentes, & ad generaliore[m] humorum, aut sanguinis in specie transpressionem, aut expressionem hæmorrhagicam tendentes, sub variis ita dictis rheumatismis & congestionibus, aut harum incompletis moliminibus conspicui.

Hi illi sunt motus, qui circa unam aut alteram solum, vel plures corporis partes obversantur, quales sub affectibus arthriticis vagis aut fixis, podagricis, ischiadicis, chiragricis & gonagricis, imo colicis hæmorrhoidalibus, in conspectum veniunt. Cum autem de generalioribus rheumatismis, & moliminibus congestoriis incompletis, sub reliquis congestionibus jam dixerimus, nunc ad particulares illas spasticas & dolorificas afflictiones transgredimur, initium faciendo a genere, arthritide nempe tam vaga, quam fixa, & abhinc ad species subalternas, podagram, ejusque sorores, progrediendo.

Arthri-

DE MOTU ET

Art

Arthritis est affectus
motorius, articulationis
laxas esse exstrem.Formale arthriticis totum
est per totum musculorum
tense, tenues, arthriticis
vel contractæ sunt, vel per
torem motus inerebentem
in ipsa articulatione, quæ
que multo alio circumspice
tote quoque arthriticis no
tione, sed pro indigentia
tibi articulationis nomine
t, tam superiores, quam
quamvis non semper hinc
de frequenter hinc diffund
ne affectu, non solum hinc
o ad scapulas prominent
tibi vaporesque partem eff
verlesat, aperturam pr
tibi de spasticis motibus dander
tibi tunc duo arthriticis, & ne
t, tunc.

Arthritis dicitur vel Va

S
Sed vaga cholera est una co
si fixa certam eam solum
tatis, modo superiores, n
tibi fixa sunt eam, quem
vel plane continet per co
tunc sub recitibus repetit
Arthritis Podagica

Arthritis.

XIII.

Arthritis est affectus spasticus dolorosus, tractorius, & lancinatorius, articulationes precipue occupans, & circa partes tendinosas sese exerens.

SCHOL.

Formale arthritidis consistit in motu tonico exacerbato, vel spastico partium musculosarum, & tendinosarum, per sensationes valde molestas, tensivas, tractorias, lancinatorias, dolorosas sese manifestante, quæ vel continuæ sunt, vel per intervalla recurrunt, vel sub artuum & articulorum motibus increbescunt, ita tamen, ut sensus doloris molestus non tam in ipsa articulatione, quam circa illam & in ejus ambitu, partibusque musculosis circumjacentibus sentiatur.

Unde quoque arthritidis nomen non æque pro explicanda morbi formalitate, sed pro indigitando loco affecto inservit, quo intuitu etiam sub morbi articularis nomine occurrit, quoniam potissimum artus in genere, tam superiores, quam inferiores, eorumque confinia occupare solet, quamvis non semper strictissime hunc terminum servet, sed latius sese frequenter satis diffundat: ita, ut partes superiores magis occupante affectu, non solum humerus & brachia patiantur, sed dolores etiam ad scapulas protendantur, ibique sæpius fixam sedem teneant, & dorsi superiorem partem afficiant: sicuti si circa inferiores magis artus versentur, ut plurimum præsertim in morbi initio, dolores illi tractorii & spastici musculos lumbares afficiunt, nec raro dignotionis confusionem inter hos arthriticos, & nephriticos, hisce partibus alias familiares, inferunt.

XIV.

Arthritis dicitur vel Vaga, vel Fixa, vel Scorbutica.

SCHOL.

Sub vaga dolores ab uno corporis loco ad alium transcurrendo, nullam sibi certam eligunt sedem, sed modo dextrum, modo sinistrum artuum latus, modo superiores, modo inferiores magis partes occupant, sub fixa autem eam, quam semel occupaverant, partem aut regionem, vel plane constanter per totum morbi decursum retinent, vel ad minimum sub recursibus repetunt.

Coschwitzii Pathologia.

Ccc

De

De scorbutica vero notamus, quod revera essentialiter cum priori eadem sit, & cognomen saltem exinde acceperit, quod vel in quibusdam subjectis scorbutica quaedam impuritas aut viscidior sanguinis & humorum conditio tanquam causa concurrens revera adsit, vel quod ex hypothese pathologiæ falsæ & acris, majorem aut minorem salium scorbuticorum rodentium, pungentium præsentiam, ex contumacia & vehementia dolorum, in mente sibi fingere soleant scriptores.

Chiragra, gonagra, podagra, malum ischiadicum.

XV.

Chiragra est species arthritidis fixæ particularis, in carpo, metacarpo, digitisque manuum occurrens, dolore acerbo ac tumore sese manifestans.

XVI.

Gonagra est species arthritidis fixæ, circa genua, dolore & tumore occurrens.

XVII.

Podagra est species arthritidis fixæ, simili dolore atque tumore, intercurrente rubore, in tarso, metatarso, digitisque pedum occurrens.

XVIII.

Ischiadicum malum est species arthritidis fixioris, ab osse sacro incipiens, ad caput ossis femoris extensa, sedemque doloris fixiorem circa ipsius acetabulum formans.

SCHOL.

SCHOL.

De omnibus hisce affectibus dolorosis & spasticis probe notandum est, quod, quamdiu in genere circa artus obversantur, nec certam eorum particulam specialiter obsident, nomen generale arthridis retineant; quando autem hanc indolem mutant, & in una certa quadam particula, magis circa articulationes ipsas firmiter fixiusque hærent, tunc varias quoque speciales denominationes accipiant, & diversos quoque quoad externam faciem affectus constituent, præsertim si in una illa membri particula contumacius persistant.

Unde facillime patet, omnes modo recensitos affectus speciales essentialiter a genere non differre, sed differentiam nominis solum a parte specialiter affecta accipere, neque exinde necessarium esse, ut singulam speciem peculiari pathologia prosequamur, sed commode satis omnes sub uno arthritidis titulo pertractari posse.

De ischiadico malo in transitu notamus, quod incipientes hi dolores ischiadici, dum circa regionem lumbarem adhuc hærent, magnam familiaritatem atque similitudinem habeant cum doloribus nephriticis, eosque facile mentiantur, nec non aliquando, verum non semper, cum illis complicentur, id quod subinde varios in diagnosi & praxi post se trahere valet errores.

Favet huic falsæ diagnosi aliquando inspectio urinæ, eamque dignoscendi minor habitus: habent enim arthriticorum urinæ parallelum quid quoad primum intuitum cum urinis nephriticorum & calculosorum, dum utraq; arenulas quasi rubras satis copiosas visui in vitris urinariis præbent, ab imperitis pro sabulo calculoso habitas: quarum differentiam essentialem tamen ab illo in regulis pathognomonicis nostris explicavimus.

XIX.

Subiectum omnium horum affectuum generale sunt homines plethorici, quoad temperamentum sanguinei & cholericæ, vel potius ex utroque mixti: quoad ætatem diversi.

SCHOL.

Respectu enim constitutionis ut plurimum illi his affectibus subiunguntur, qui habitu corporis gaudent floridiore, spongioso, vitamque amant otiosam, diæta fruuntur lauta, plena, vinosæ, iræ ac veneri dediti existunt.

Ætatem quod concernit, haud familiares sunt dicti affectus ætati puerili ac infantili, sed potius juvenili circa partes superiores, maxime autem viridiori ac vegetæ virili circa lumbos & ischium tunc temporis, ubi motus & molimina excretoria ad hæmorrhoides tendere incipiunt, neque tunc nisi pro moliminibus ad hæmorrhoides in genere tendentibus explicari possunt: paulo provectiori autem ætati circa extremitates præcipue inferiores.

Ante omnia autem ejusmodi personæ talia pathemata sub reliquis circumstantiis experiuntur, quibus in juniore ætate excretiones sanguinis spontaneæ cujuscunque generis, præcipue largiores & frequentiores, familiares fuerunt, & postmodum suppressæ sunt, aut quæ artificialibus sanguinis ventilationibus adueta, easdem neglexerunt.

XX.

De subjecto speciali aut parte affecta, non est, quod multa addamus, cum hoc pertinentia in superioribus sufficienter tacta sint, ubi loca specialia singula speciei indigitavimus, simulque musculosas cum tendinosas partes potissimum affici diximus.

XXI.

Causa omnium horum dolorificorum affectuum atque spasmodorum materialis est sanguis, tam quantitate excessiva, quam qualitate, aut motu peccans.

SCHOL.

Quantitate excessiva sanguinem peccare, exinde constat, quod hi affectus primario subjecta plethorica aggrediuntur, in quibus sanguis vel propter molem physicam, vel propter majorem commotionem organisticam, quotidianis & plane ordinariis motibus haud sufficienter per partes tubulosas transpirari, & circumpelli potest, quin naturæ molestias quasdam pariat.

Huic quantitatis læsioni succedit altera qualitatis labes, ut plurimum in spissitudine plus justa consistens, cui tamen, ratione diætæ aromaticæ

æ voce vicia, pinguet
molis interit, & cogit
n exiliter: neque
mibusdem futiois, gravi
illegitit cuis facie im
is elacelat, præcipue

et data vitæque gener
ole & geniofamiles est

Morua languis pecc
ipore hos spasmodos affe

orbibus excreto in viti
lucitior, neque hinc mol

factis unum: sed quibus
us imminuere ut depet

nes, pro diversitate ten
ut huiorem languis tra

quibus reuolucione, v

Causa auerdens &
in quantitate argenti,

amotionem regulam e

He etiam non semper d

et illos etiam forent, ac per
spica, hinc cum viti quib

ca vicia, hinc quibus, que
mata velu mentione, quo m

ure, a quibus quibus humor
te exime commoretur:

X

Coccalonem hic suppea

quibus insignem, tam

C

maticæ atque vinosæ, jungere se potest acrimonia sulphurea, partibus tendinosi infensa, & orgasticarum commotionum fundamentum primum existens: neque in totum hic negare volumus discrasiam falsam in quibusdam subiectis, graviora symptomata producentem, cum ex modo allegatis causis facile impeditior secretionum & excretionum successus elucescat, præcipue, si forsan ejusmodi impuritates serosæ antea jam ex diætæ vitæque genere in corpore abundaverint, aut ex locorum indole & genio familiares esse possunt.

Motum sanguinis peccantem accusamus, quando in illis, qui præcipue hos spasmodicos affectus circa partes inferiores experiuntur, hæmorrhoidalis excretio in viris, aut menstrua in fœminis, justum non habet successum, atque hinc molimina restagnatoria & reluctatoria ad partes affectas oriuntur: sub quibus natura, vel sub sola plethoræ præsentia, ejus imminutionem aut depletionem per hæmorrhagicas sinceras excretiones, pro diversitate ætatis congruæ, vel si reliquæ discrasie concurrant, fortiorem sanguinis transpressionem per partes porosæ, simulque spissioris attenuationem, aut impurioris depurationem intendit.

XXII.

Cause antecedens & remotiores sunt illæ, quæ sanguinem vel in quantitate augent, vel ipsius & reliquorum humorum commotionem orgasticam excitant.

SCHOL.

Hæ, etiamsi non semper solitarie & proxime affectus hosce producant, illos tamen fovent, ac pertinaciores reddunt, & sunt diætæ in genere plena, lauta, cum vita otiosa conjuncta, in specie vero calida aromatica, vinosæ, spirituosæ, quæ ex utraque parte nocet: nec non animi pathemata vehementiora, quo nomine ira, & suo sensu venus, hanc classem lubeunt, a quibus massa humorum tam intestine & orgastice, quam localiter eximie commovetur.

XXIII.

Occasionalem hic suppeditant causam partium solidarum alterationes insigniores, tam relaxatorie, quam strictorie.

SCHOL.

Harum illæ decubitui humorum majori ad partem favent, hæ autem necessariam exhalationem & transpirationem impediunt, simul quoque humorum alterationem coagulatoriam aut inspissatoriam producunt. Pertinent huc extremorum artuum refrigerationes vehementiores tam humidæ, quam siccæ, vel diu continuatæ, vel sæpius repetitæ, atque perpeſsæ; particulares membrorum fatigationes ac debilitationes per nimios motus laboriosos, aut læsiones partium prægressas particulares: nec non pedum speciales fatigationes stando inductæ, quarum causarum omnium effectus sætis frequenter multis post annis sese exferere solent.

Asthma Convulsivum.

XXIV.

Asthma convulsivum est affectus spasticus constrictorius thoracis acutus, respirationem suppressens, & suffocationem immitans, a sanguine circa pectus restagnante vel congesto ortum ducens.

SCHOL.

Acutum nominamus hunc affectum, quia non modo acute, ex improviso quasi, ægrotantes invadit, sed brevi quoque tempore horarum aut dierum, vel in pejus ruit, vel transit, licet aliquando novis paroxysmis, vel statariis, vel vagis iterum insurgat.

Consistit autem ꝑo formale hujus acuti & fontici affectus principaliter & primario in motu partium fibrosarum exacerbato spastico, principaliter musculos pectorales occupante, thoracemque comprimente, ita tamen, ut reliquæ etiam partes, præcipue inferiores, ab illo non immunes maneant, unde tanto major atque facilior sanguinis ad interiora contingit compressio & regurgitatio, vasorumque pulmonalium oppletio, asperæ arteriæ minores ramificationes tanto facilius comprimens, aërisque liberiores ingressum impediens.

Unde

Unde sese exferit per repentinam, eamque summam respirandi difficultatem, sonum sub respiratione sibilum, & vocem sonoram, anhelitum summum, cum maximo instantis suffocationis metu, sub sensu specialis musculorum pectoralium, & thoracis compressionis atque stricture, præsertim sub ægrorum decubitu supino, manente respiratione paulo liberiore sub sedendo; sub quibus omnibus faciei ac capitis rubor, pulsus celeritas & inæqualitas, cum vasorum sanguiferorum turgescencia, cordisque palpitatione, concurrunt.

XXV.

Differt hoc asthma ab asthma tam humoroso, quam sicco; a catarrho suffocativo, atque ab incubo, licet quoad primum intuitum, cum omnibus his aliquam habeat analogiam externam.

SCHOL.

Ab asthma utroque sese distinguit tam ratione materiæ peccantis, quæ in his serosa, in nostro præsentis sanguinea existit, quam modi invasionis, & temporis durationis: nostrum enim asthma est acutum, quoad invasionem & durationem, illa vero sunt chronica, quæ neque uno impetu, sed diuturniore tempore successive invadunt, neque breviter decurrunt, sed uno tractu per septimanas, menses, imo annos durant, vel si varios recursus servent, ad minimum sub singula exacerbatione longius tempus constanter tenent.

A catarrho suffocativo differt hoc asthma primario respectu materiæ peccantis, subjectorum, & ipsius formalitatis. In illo enim æque præsto est materia seroso-mucida; in hoc sanguinea: illius subjecta sunt infantilia, senilia & phlegmatica; hujus corpora juvenilia, aut virilia vegeta, ad minimum plethorica, & cholericæ, vel ex hoc temperamento notorie mixta: illius formalitas magis consistit in partium fibrosarum atonia & relaxatione paralytoidea, hujus, in earundem stricture exacerbata spastica.

Ab incubo potissimum sese distinguit modo invasionis, tempore durationis, & eventus. Incubus enim solum sub somno & dormientes invadit, expergiscens ægris statim & totaliter cessat, nec ullum periculum aut suffocationis metum incutit, certumque corporis decubi-

tum

tum pro causa occasionali agnoscit: cum ex opposito hoc nostrum asthma, vigiles æque ac dormientes invadat, expurgiscentibus ægris non cesset, sed continuet, sedentibus æque ac decumbentibus molestum sit, per plures ad minimum horas, si non dies, protrahatur, funestumque eventum, vel per suffocationem, vel per vasorum rupturas in pectore, imo in capite, ideoque hæmoptysin, vel apoplecticos affectus minuetur.

XXVI.

Subjecta asthmatis convulsivi sunt persona quoad temperamentum activiores & calidiores, simul Plethorica; quoad ætatem, provectiorem juvenilem, vel vitilem vegetiorem agentes: ratione sexus, viri præ fœminis.

SCHOL.

Temperamenta itaque, quibus hoc asthma magis imminet, sunt cholericum, cholericum-sanguineum, & sanguineo-cholericum, longe rarius-melancholicum, nisi cholericus accessus superveniat; vel causæ occasionales concurrant: quoniam modo dicta temperamenta, tam ratione fibrarum magis firmarum atque tensorum, quam ratione animi activi, firmi, & alacris, nec non ipsius sanguinis ad commotiones orgasmicas prout, præ aliis dispositionem faciliorem ad ejusmodi motuum exacerbationes fovent, prout plures hac de re a nobis allatæ sunt rationes in dissertatione de asthmatis convulsivi & catarrhi suffocativi differentiis.

Quoad ætatem observamus, ipsi subjectam esse neque infantilem, neque admodum senilem, sed ordinariæ & ut plurimum intermediam, provectiorem juvenilem, & virilem vegetiorem: ita tamen, ut non omnes plane excludamus senes, cum utique casus quoque extraordinarii existant, ubi senes respectu humorum, juniores viribus, diæta vitiosa, vitæ genere & animi activitate antecedunt.

Ratione sexus, viros præ fœminis hoc affectu frequentius corripimus, id quod solennioribus huic sexui evacuationibus sanguineis spontaneis, maximopere adscribendum esse arbitramur.

XXVII.

XXVII.

Subjectum speciale in hoc affectu varia constituunt corporis nostri partes, quæ sub illo simul patiuntur, & afficiuntur.

SCHOL.

Ita enim pro tali haberi debent musculi thoracis tam intercostales, quam qui pectoralium nomen atque officium gerunt, a quorum numero neque excludimus diaphragma, aut musculos, abdominis respirationi inservientes, qui motu strictorio fortiore percussi, costarum totiusque thoracis motum elevatorium sufflaminant: præterea sub sanguinis congestione regurgitatoria patiuntur cor cum vasis sanguiferis, atque pulmonibus, dum illud a sanguinis quantitate obruitur, ne motum pulsatorium ordinate prosequi valeat, vasa distenduntur, & pulmonum vasa adeo sanguine repente infarciuntur, ut tota vesicularum pulmonalium compage, nimium expansa, asperæ arteriæ bronchia interjecta comprimantur & coarctentur, ne aëri liberior permeandi concedatur facultas.

XXVIII.

Causam materiale proximam constituit sanguis.

SCHOL.

Hic enim ultra modum & impetuose ad pectoris confinia congestus atque compressus, liberiore suo circulo orbatus, circa cor & pulmones restagnat, metumque summum suffocationis incutit: de quo testatur partim temperamentum, partim ætas, partim status plethoricus, ut plurimum vel physice vel moraliter conjunctus, i. e. commotus.

XXIX.

Antecedentes causa sunt tam ipsa sanguinis abundantia, quam omnia, quæ plethoram physice ac materialiter augere, & sanguinis expansioni orgastica, materiali potissimum concursu, favere possunt.

SCHOL.

Illam sanguinis abundantiam generaliter apud ejusmodi subjecta peccat, sive id fiat mole physica valorum capacitatem superando, sive per commotionem orgasticam expansivam majus spatium requirendo.

Coschwitzii Pathologia.

D d d

Hanc

Hanc orgasticam expansionem maxime promovent diæta lauta, plena atque vinosæ, cum vitæ genere otioso concurrens: ubi in specie vina generosa, Hungarica, Italica, Gallica calidiora, tanto magis in considerationem veniunt, quanto plus illa particulas sulphureas, oleosas & pingues in sanguinis massa adaugent. Nec minus sub hac causarum classe comprehenduntur sanguinis evacuationes, earumque suppressiones, sive illæ naturales consuetae per nares, vel menstrua in foeminis, aut hæmorrhoidales in viris fuerint, sive etiam artificiales assuesactæ per V. Sectiones & scarificationes, præcipue largiores, postmodum autem neglectas.

XXX.

Ad occasionalium causarum classem referimus animi pathemata iracunda graviora: corporis exagitationes commotiones: prægressam scarificationis consuetudinem: & aliquando flatulentiam antecedentem.

SCHOL.

Animi enim pathemata iracunda vehementiora non solum energiam suam exserunt in sanguinem, illum orgastice commovendo, dum partes bilioso-sulphureæ in majore ipsi communicantur quantitate, sed maxime etiam in partes solidas, musculosas, nerveas, motus spasticos tractorios vehementiores & pertinaciores producendo, quales sub omni ira manifestissime observantur.

Ad exastuatoriam corporis commotionem disponunt exercitia athletica, saltatoria, cantatoria, cursoria: aut humorum exagitationes ab aëre calidiore & sicciore, sive solari, sive conclavium nimium calefactorum: quæ tanto efficacius noxam inferre possunt, si mox post illarum cessationem corpus sudore forsitan perfusum aëri frigido committitur, aut potibus frigidis glaciatis, largiter & repente haustis, refrigeratur: unde pororum externi corporis constrictiones spasticæ, ad musculos substratos sese diffundentes, facili negotio oriuntur, nec raro circa vitæcera nobiliora infarctus, stases, inflammationes prognascuntur.

Neque

DE MOTUM EX
Neque immo merito
tionem in capite
tionem præter. in
musculis tanto
Flatulentia, etiam
tamen eundem in
o immo etiam chyl
minos multorum
malentiam in
fanc

Causa efficiens omnium
in concurrentiam, et

At, & quomodo natura
naturam connexionem part
spastica a principio agere
queant, in tantum usque
nari debet: quod autem
motus illos fluidis præ
excretionis in cere per
in illis calidus, ubi con
sca talis directio usque in
illa restrictio quasi partem
quod motus aquæ de sub
contingere possit: ubi autem
mit fuerit, & cetera ex
in directionem talem, si in
in via, & gradus morandi

Ca
X
Calica est amissus in
dolor, a fœcibus ex
tore vasa.

Do

Neque immerito mentionem hic injicimus consuetudinis repetitæ scarificationis in scapulis, & dorso superiore, quippe quæ aliquando occasionem præbet, ut spasticæ tractiones, & motus extraordinarii, in illis musculis tanto facilius orientur, & exacerbentur.

Flatulentia, etiamsi affectum non excitet, atque primario causetur, tamen eundem in paroxysmo graviolem reddere potest ac solet, quo intuitu etiam clysteres revellentis ac carminativi tam relaxando spasmos musculorum abdominis & diaphragmatis, quam expansionem flatulentam intestinorum removendo, eximiam in paroxysmo opem ferunt.

XXXI.

Causa efficiens omnium horum motuum qua talium, sub hoc affectu concurrentium, est, & manet ipsa natura.

SCHOL.

An, & quomodo natura in hoc negotio concurrat, id facile ex tota causarum connexionione patet: in quantum nempe motus illi tractorij & spastici a principio agente dependent, nec sine illo in actum deduci queunt, in tantum utique natura, tanquam causa motuum efficiens considerari debet: quod autem semper, & in omni casu, natura quasi a priori motus illos studiose pro transpulsione sanguinis, & sub intentione excretionis sinceræ per pectus suscipiat, id asseri nequit: quoniam in illis casibus, ubi causæ occasionales affectum provocarunt, specifica talis directio atque intentio locum non habet, sed potius generalis illa restrictio quasi passiva sufficere potest, licet ex fundamento consuetudinis motuum atque decubituum prægressorum, aliquando aliquid activi concurrere possit: ubi autem evacuationes sanguinæ spontaneæ suppressæ fuerunt, & citra externas occasiones notabiles tale quid accidit, ibi directionem talem, & intentionem naturæ, etiamsi respectu electionis viæ, & gradus movendi, erroneam, agnoscere decet.

Colica.

XXXII.

Colica est acutissimus intestinorum tam tenuium, quam crassorum, dolor, a flatulenta eorum extensione, & spastica contractione ortus.

SCHOL.

Intestina, quæ substantiam habent nerveo-membranosam, in statu suo naturali expansionem non patiuntur, nisi aliqualem a materiis trans-
 gredientibus, quæ tamen motu peristaltico continuo facile sufflamina-
 tur, ut tanta non fiat, quæ dolores efficere potest. Quando autem ex
 ciborum & potuum reliquiis materia mucida, in intestinorum canali hæ-
 rens, a calore interno in flatus expanditur, canalis ille membranofus per
 portiones ultra modum expanditur atque inflatur, quod sub anfractuoso
 illius situ facilius contingit. Hoc factò, inducta sensatione molesta,
 facili negotio circa illam partem ita adfectam, motus peristalticus ex-
 tra ordinem a natura augetur, & constrictio fit spastica, quæ modo e
 superiori, modo ab inferiori parte contingit, ideoque pro hac diver-
 sitate flatum, sub borborygmis & torminibus, vel fursum vel deorsum
 pellit aut, si ex utraque parte simul agat, flatus incarcerationem, in-
 testinis summe dolorosam, producit.

XXXIII.

Distinguiamus colicam in simpliciore benignam, & in convulsivam seu spasmodicam.

SCHOL.

Simplicem atque benignam vocamus colicam, quando simplicio-
 ribus torminibus & borborygmis cum æquali abdominis inflatione, sine
 gravioribus symptomatibus occurrit, & modo intestina tenuia, modo
 crassa afficit, mox diarrhœa serosa, mox etiam alvi obstructione stipata.

Spasmodicam vero, seu convulsivam nominamus, quando sub
 summis cruciatibus torminosis, umbilicus spastice retrahitur versus in-
 teriora, abdominis muscoli per spasticas retractiones inæquales reddun-
 tur, intestina ita contorquentur. ut versus superiora retracta respiratio-
 nem impediunt, aut alia quoque abdominis viscera vicina, renes, ure-
 teres, vesica, & in viris testiculi, in consensum spastico-dolorosum
 trahantur.

XXXIV.

Subjecta colicæ diversa existunt, pro diversitate causarum, quibus exponi possunt.

SCHOL.

Colice enim simplicioris
 res, lentiores, viri & iam
 minis vix; pro cuius ma...

Spasmodicæ enim &
 trici, cholericæ & hamo-
 n biliosam, vel hamorb...
 na penitus negotium m...

Subjectum speciale pro...

quæ crassa; fœc...

li...

Upsilonimum quidem in-
 ai experientia docet. In
 uere, sed potius restricta

non sit excipiendum, tamen
 rianus dolorosorum subje...

sim videri sensibile non sit
 men ob peculiariter ipsum h
 aca. Utrumque autem de

libet, ubi zero intestini ten-
 a estur locus dolorosus. qui

Quod utramque religio per
 in musculorum abdominis
 inis afficitur, partem dolor-
 nateæ atque tunc non...

X

Causa colicæ simplicioris
 materia mucida; et parte...

D

SCHOL.

Colicæ enim simpliciori variis ex causis subjiciuntur infantes, adultiores, seniores, viri & fœminæ, cum hæc potissimum errores diætæ & regiminis vitæ, pro causâ antecedente agnoscat.

Spasmodicæ autem & convulsivæ vel infantes, vel adultiores plethorici, cholericæ & hæmorrhoidarii subiecti existunt, cum hæc vel causam biliosam, vel hæmorrhoidale negotium turbatum sequatur: cui ad lætus ponimus negotium menstruum in fœmellis.

XXXV.

Subiectum speciale primario constituunt intestina tam tenuia, quam crassa: secundario partes vicinæ & abdominis musculi.

SCHOL.

Utplurimum quidem intestinum colon pro vera sede colicæ haberi solet, ast experientia docet, hoc assertum generaliter & sine exceptione non valere, sed potius restrictionem debitam mereri: etiamsi enim colon non sit excipiendum, tamen potissimum inflationum & borborygmore minus dolorosorum subiectum existit, dum hoc intestinum tanquam crassum adeo sensibile non sit, nisi plane excessiva sit illius expansio, quæ tamen ob peculiarem ipsius structuram cellulosam haud æque facile succedit. Ubicunque autem sensibilissimi adsunt dolores lancinatorii & spastici, ibi certo intestina tenuia maxime patiuntur, id quod potissimum testatur locus dolorum, qui tunc in medio ventris circa regionem umbilici sentiuntur, ubi tamen colon situm suum non habet.

Quod autem reliquæ partes per consensum patiantur, id testatur partim musculorum abdominis expansio, præcipue si colon præ reliquis intestinis afficiatur, partim dolores renales atque lumbares, partim denique nausæ atque conatus vomendi, haud raro concurrentes.

XXXVI.

Causa colicæ simplicioris & benignæ proxima materialis, est materia mucida, ex parte viscida, in intestinis hærens.

SCHOL.

Hæc materia ex reliquiis alimentorum generata, ejus indolis est, ut in consistentia sua semiliquida, per calorem in corpore accedentem expandi, & quasi in bullas elevari possit: quo facto, in ea intestinorum portione, ubi tale quid fit, intestinum flatu distenditur, ultra modum naturalem expanditur, molestaque sensatione afficitur: quam facile excipit spastica intestini strictura, quæ flatum ita generatum, vel ad superiora, vel ad inferiora propellit, & strepitus, aut murmura hinc inde per intestina vagantia, producit: vel, si ex utroque latere flatus generati, & intestini expansi concurrat, flatus incarcerationem, majoremque & fixiorem dolorem in ea parte intestini causatur.

XXXVII.

Cause antecedentes quærendæ sunt potissimum in victu crassiore & crudiore.

SCHOL.

Ea enim alimenta potissimum hujus materiæ peccantis generationi favent, quæ succum aquosum aut mucidum, vel partes crudiores, graviore, continent: unde horum classem subeunt legumina, pisæ, fabæ, olera valde humida, & succo aquoso turgentia, cucurbitæ, cucumeres, melones, pepones, piscium mucidorum carnes, quibus haud immerito quoque adnumeramus cereviasas valde aquosas, non sufficienter defecatas, quæ fecibus suis motum intestinum quasi fermentatorium producant, in tali materiæ mucida jam præsentem: quorsum etiam referri mentrentur dulcia fermentescibilia, eundem effectum edentia, & quidem hoc tanto magis, si forsân simul eodem tempore concurrant.

XXXVIII.

Colica convulsiva pro causa sua proximior agnoscit vel saburram biliosam, vel sanguineam congestionem.

SCHOL.

Illæ, saburra biliosa, tam apud infantes, quam apud adultiores & seniores acrimonia sua caustica substantiam intestinorum aggreditur, tunicam nerveam vellicando, rodendo, motusque spasticos immediate producen-

ducendo, qui ordinarie continuare solent, donec causa illa materialis vel correctâ, vel educta fuerit.

Hæc nempe congestio sanguinea originem ordinarie capit a negotio hæmorrhoidali, vel menstruo turbato: unde contingit, ut per modum restagnationis, sanguis majore impetu ad intestina redundet: quæ sanguinis redundatio in vasis intestinalibus primo expansionem tunicarum molestant efficit, unde postmodum in tunica nervea spastica tractiones oriuntur, quæ ad incarcerationem materiæ flatulentæ in intestinis faciunt, qua a calore expensa, intestinorum canalis distenditur, & ita ex duplici fundamento molesta sensatio oritur, sæpissime tantas inducens motuum anomalias, ut gravissimorum symptomatum syndrome cooriatur.

XXXIX.

Causam antecedentem hujus colica constituit vel prægressa iracundia, vel sanguinis abundantia.

SCHOL.

Iracundia prægressa symbolum suum hic confert, quatenus vel in proprio corpore præsto fuit, & quidem in adultioribus, quando sub illa bilis extraordinarie commovetur, & spasticis motibus ad intestina majore copia propellitur, in quo casu aliquando concurrit peculiaris bilis acrimonia caustica, aut ipsius cum reliquiis ciborum acidis & fermentescibilibus concursus, unde in acrimoniam acido-causticam p. n. degenerat: vel quatenus in alieno corpore perpeffa effectus suos in alterum corpus edit: id quod fit apud infantes pusillos, qui lacte nutriuntur nutricum aut matrum, quando hæc ira vehementer commotæ, mammas emulgendas tenellis præbent pusionibus, ipsisque lac biliosus impuritatibus inquinatum offerunt, quo infantes adeo læduntur, ut gravissima tormina, diarrhœas biliosas, porraceas, incurrant, siquidem id pluribus sub diarrhœa biliosa deductum fuit.

Sanguinis abundantiam quod concernit, hæc vel universalis esse poterit, vel ut particularis considerari meretur. In priori sensu plethoram in genere consideratam ut causam agnoscimus, dum manifesto videmus, ut plurimum homines plethoricos, vicarias evacuationes sanguineas negligentes, otiosos, huic affectui præ aliis obnoxios fieri, graviusque

que ab illo detineri. In posteriore vero sensu hanc abundantiam sanguinis particularem ita interpretamur, ut majorem ipsius quantitatem in vasis mesaraicis supponamus, quam proportio vasorum ferre potest, ita ut restagnatoriæ oppletiones circa venam portæ exinde oriantur, dictos spasmos producentes: id quod maxime fit, quando vel per hæmorrhoides, vel per menses, sanguis haud debite evacuari potest. Quæ causarum diversa præsentia & connexio aliis ansam præbuit colicam dividendi in flatulentam seu phlegmaticam, biliosam, & hæmorrhoidalem.

XL.

Causæ occasionales & extrinsecæ, colicam excitantes & foventes, ordinariè in erroribus diætæ aut regiminis, vel in morbis prægressis sunt quærendæ.

SCHOL.

Prioris generis sunt ingestiones ciborum crudiorum, flatulentorum, aquoso succo prægnantium, aut dulci fermentescibili turgidorum: quorum pertinent fructus horæi varii, melones, cucumeres, mala persica, legumina, potus cerevisiarii haud sufficienter excocti & defecati, præcipue post ingestionem dulcium, aut pinguium ingurgitati.

Ad alteram classem pertinent refrigerationes pedum & abdominis, quibus spastica excitatur contractio in extremis, unde partes excrementitiæ ferosæ reprimuntur ac repelluntur ad interiora, & partes nervosas afficiendo, in illis spasticas tractions producunt.

Ad morbos prægressos aut antecedentes si respiciamus, haud raro accidit, ut post febres per adstringentia male tractatas, ejusmodi dispositiones ad colicam spasmodicam remaneant. Nec minus idem aliquando contingit, quando apud fœminas profluvia sanguinea, sive menstrua, sive lochialia, adstringentibus aut opiatis intempestive sistuntur.

A podagra retrocedente, aut per topica repellentia retropulsâ, sæpissime colica convulsiva oritur, quando spasmi ab exterioribus ad interiora transferuntur, ibique tragœdiam maxime funestam ludunt: sic

etiam

proportione ad esse po
primam ipsi occasione
secretis in corpore, quibus
tas solennes esse solent.
ut invadit præterea, qu
aut furore externis res

Cardiaca est motu
vitiis, doloribus & h
in digestionis (q̄e in car

solent hic affectus a quib
nam, prout nempe vel
secretis congectiones & r
ormarum vitarum pro cre
tate & indolis essentiam re
torem diversitatem interre
tando, tanta præter necessi

Diffinguntur itaque a
nasticam,

Per illam intelligimus, qu
tas lesionibus occurrat, aut
nige in febris, sive chron
ru inflammationibus ventri
thoracico, aliisque affectib
culo distric. Sub hac comp
in cetera mortis ætate præfer
tamen agnoscere, præter est,
Mortuus Podagra

etiam symptomatice ad esse potest colica, ac supervenire aliis morbis, qui primam ipsi occasionem suppeditant; qualis est nephritis calculosa, & hernia incarcerata, quibus ejusmodi colicæ passiones gravissimæ haud minus solennes esse solent. Eodem quoque modo ut symptoma colicus dolor invadit puerperas, quando abdominis ligaturam debitam negligunt, aut simul externis refrigerationibus sese exponunt.

Cardialgia.

XLI.

Cardialgia est motus spastico-tractorius orificii ventriculi superioris, dolorificus & anxius, sub diaphragmatis consensu metum suffocationis sæpe incutiens.

SCHOL.

Solet hic affectus a quibusdam distingui in cardialgiam & cardiognum, prout nempe vel idiopathicus, vel symptomaticus existit, vel quatenus congestiones & restrictiones sanguineas, aut solum cruditates primarum viarum pro causa agnoscit; verum, cum hæc differentia causæ & indolis essentiam rei non mutet, sed saltem gradus & symptomatum diversitatem inferat, hanc distinctionem tetigisse sufficiat, monendo, entia præter necessitatem non esse multiplicanda.

XLII.

Distinguiamus itaque cardialgiam in symptomaticam & idiopathicam.

SCHOL.

Per illam intelligimus, quando hic spasticus affectus sub aliis morbis aut læsionibus occurrit, iisque supervenit: quale quid frequenter contingit in febribus, sive chronicis, sive acutis, læsionibus vulneratoriis, aut inflammationibus ventriculi, duodeni, diaphragmatis, malo hypochondriaco, aliisque affectibus sanguinis translatorii in partibus a ventriculo diffitis. Sub hac comprehendimus hunc spasticum affectum, quando citra morbi alterius præsentiam, causam proxime in ventriculo hærentem agnoscens, præsto est, & oritur.

Coschwitzii Pathologia.

E e e

XLIII.

XLIII.

Subjectum hujus affectus generale est varium.

SCHOL.

Haud certam ætatem, certumve temperamentum, aut sexum hic determinare licet, cum pro differentia caularum, diversis quoad hos respectus, personis eveniat, sive adultiores, sive senes fuerint, sive masculi sint, sive fœminæ.

XLIV.

Subjectum speciale constituit ex parte ventriculi orificium superius, ex parte diaphragma.

SCHOL.

Utraque pars cum altera ita cohæret, ut se invicem in consensum facillime trahant, transitum enim oesophagus per diaphragma fortitur, haud procul a circulo nerveo in parte diaphragmatis sinistra, atque ab hoc artissimo nexu comprehenditur, unde in alterutra parte nullus contingere potest motus, quin altera simul ab illo afficiatur. Contracto itaque ventriculi orificio, trahitur quoque diaphragma, unde respirationis difficultas suspiriosa dependet, sicut a diaphragmate spastice tracto atque commoto ventriculi orificium comprimitur, nervique hic occurrentes, in consensum trahuntur.

XLV.

Causa hujus affectus idiopathici ordinarie est saburra quedam peregrina & vitiosa, in ventriculo hærens.

SCHOL.

Ad hanc classẽ pertinet partim saburra viscida, mucida, a cibis dyspeptis in ventriculo collecta, gravitatis pondere ventriculum male afficiens, ut inde motus a natura pro ipsius extrusione suscipiantur, unde vomitus quoque sæpissime sequuntur: partim saburra biliosa aut acida, quæ acrimonia sua tunicam villosam, nerveamque afficit, & morficando, vellicando motus talismodi tractorios producit: partim verminosa soboles, quæ in ventriculo aliquando hospitium suum quærit, & mor-

endo libitum ventriculo
sica & purgata drastica

Symptomati affectu

hanc, & per consensum

ha in affectibus hypochon
diorum diaphragma prem
sente afficit: in vulneribus
trunc, ventriculi, pleuræ,
in nervosum, & quibus dicta

XL

Occasionalem causam ve
quam externa.

la contingit sub ingurgit
sionis præcordialis, post
oppo etiam aliquando e lo
dicarum per exanthemat
tu ad interiora.

Convulsion

XL

Convulsiones & epilepsia
statum essentialiter con
spiciuntur.

blet nimirum distinctio com
turi horum motuum gratia
occupanti epilepsia titulus
& rebentia ista delun
na, rancida, qui potius

mordendo substantiam ventriculi lædit: quorum etiam venena, aut emetica & purgantia drastica assumpta referimus.

XLVI.

Symptomatici affectus cause in aliis partibus hærent, varia existunt, & per consensum eundem provocant.

SCHOL.

Ita in affectibus hypochondriacis & hysteriis per inflationem intestinorum diaphragma premitur, & tensione sua ventriculi orificium moleste afficit: in vulneribus aut ulceribus, vel inflammationibus intestinorum, ventriculi, pleuræ, diaphragmatis, idem contingit per consensum nervorum, a quibus dictæ partes participant.

XLVII.

Occasionalem causam sæpe constituit refrigeratio tam interna, quam externa.

SCHOL.

Illæ contingit sub ingurgitatione poruum frigidorum repentina; hæc sub regionis præcordialis, post sudores perperfos, refrigeratione immediata: quo etiam aliquando e longinquo facit retrocessio excretionum periphericarum per exanthemata cutanea, per materiæ noxiæ translationem ad interiora.

Convulsiones & epilepsia.

XLVIII.

Convulsiones & epilepsia, etiamsi quoad motum spasticum exacerbatum essentialiter conveniant, tamen a medicis ordinariè distinguuntur.

SCHOL.

Solet nimirum distinctio communiter desumi a differentia gradus, ut minori horum motuum gradui convulsionis, majori vero & totum corpus occupanti epilepsiæ titulus tribuatur: quæ tamen distinctio a gradus vehementia saltim desumpta, secundum mentem Ill. Stahlî rem non exhaurit, quin potius secundum ejus animadversionem,

distinctio a genio morbi idiopathico aut symptomatico deducenda ac desumenda esset; ubi illis moruum convulsivis exacerbationibus, quæ aliis gravioribus aut sensibilibus morbis præsentibus aut imminenti- bus superveniunt, & cessante aut remittente tali morbo iterum evane- scunt, seu leviores, seu graviores fuerint quoad gradum, nomen con- vulsionum strictius competere; epilepsiæ vero denominationem illis maxime tribuendam esse, quæ sine tali morbi alicujus notabilis aut ma- nifesti præsentia, hominibus de cætero sanis adparentibus obtingere, & continuare solent.

XLIX.

Convulsiones sunt motus partium musculosarum & tendi- noso-nervearum spastici reciproci, aliis affectibus primariis jam præsentibus aut imminenti- bus supervenientes, aut juncti.

SCHOL.

Dicuntur itaque convulsiones motus ejusmodi extraordinarii sym- ptomatici, cum aliis morbis juncti, ipsis durantibus durantes, & sub illo- rum cessatione iterum cessantes, tractione reciproca & antagonistica par- tium ut plurimum musculosarum, in una aut pluribus corporis partibus simul, vel etiam in toto corpore sese manifestantes, ut sensum visus & ta- ctus incurrant, & vel musculus unus aut alter, vel universum quod- dam membrum, vel totum denique corpus violenter & citra voluntatem, ægri imo ipso inscio, moveri videatur.

L.

Epilepsia est motus partium musculoso-tendinosarum spasti- cus reciprocus, cum artuum motu violento jactatorio, idiopathi- cus, citra alius morbi cardinalis præsentiam præsens.

SCHOL.

Distinguit se epilepsia a convulsione in eo, quod individua de cæ- tero sana apparentia, sine alius morbi primarii complicatione illis affi- ciantur motibus, ita ut repente in terram decedant, aut decumbant, non adver-

DE MOTU EXACE

creantibus id quod alius vultu
mi sine sensu jacent, &
i hinc inde jactant, nec
quæant, quæa salvatio e
in paginam colligant, pul
i de reliquo maneat.

Veteres epilepsiam d
viam, & istam.

Describit hæc distinctio spec
i in se recipit motus, vocave
ritur, & movetur: Disting
ni magis retrovium corpus
lineant, quando corpus r
solvitur, commotus tamen
a quæ tamen distinctiones
supponantur hæc differere

Distinguitur majore
distinctionem.

Hæc distinctio enim e tempo
rationem, respectu prognos
re ad illon, remanent vici
nt, ita sane major sicut d
per morum temporis, sepe
accesserit, quem cum con
ter conatur.

Subjectorum, respectu co
nia.

E

advertentibus id quasi aliis adstantibus, nec ipsis ægris præsciis, ut quasi mortui sine sensu jaceant, & vel totum corpus, vel aliqua corporis membra hinc inde jactentur, aut violenter moveantur, dentes strideant, oculi torqueantur, spuma salivalis ex ore profluat, & manus fortissimo spasmus in pugnum colligatur, post paroxysmum vero ægri tales apparenter sani de reliquo maneant.

L I.

Veteres epilepsiam distinxerunt in emprostotonum, opisthotonum, & tetanum.

SCHOL.

Respicit hæc distinctio specialissimum modum motuum epilepticorum, ita ut *emprostotonum*, vocaverint, si totum corpus antrorsum magis trahatur, & moveatur: *Opisthotonum* autem, si ex opposito motus illi tractorii magis retrorsum corpus flectant, trahantque: & denique *tetanum* dixerint, quando corpus rigidum saltem tenetur, nec truncus multum jactatur, commotis tamen reliquis membris, brachiis nempe, & pedibus, quæ tamen distinctiones omnes ad rei essentiam nihil faciunt, sed de symptomatum saltem differentia testantur.

L II.

Distinguitur majore utilitate in epilepsiam recentem, & habitualem.

SCHOL.

Hæc distinctio enim a tempore durationis desumpta, utilitatem habet practicam, respectu prognoseos instituendæ; sicut enim epilepsia in genere ad illos pertinent affectus morbosos, qui curatu difficillimi existunt, ita sane major adhuc difficultas in debellando hoc malo occurrit, si per moram temporis, sæpeque repetitos motus, habitus consuetudinalis acceperit, quem certe considerare debet medicus, quando curam suscipere conatur.

L III.

Subjectorum, respectu convulsionum, nulla observatur differentia.

SCHOL.

Quamvis enim magis specialiter & frequentius infantes illis subjecti adpareant, propter morbos huic ætati solenniores, quibus convulsiones facile sociantur; quales præcipue sunt dentitio, & quidem difficilis, variolæ, morbilli, asthmata, præcipue illa, quæ retrocessionem excretionum subcutanearum violentam aut repentinam sequuntur: id quod frequentius accidit a scabie, tinea capitis, aut crusta lactea retrocessis: nihilominus tamen omnis ætatis, sexus & reliquæ conditionis personæ, conspirantibus reliquis causis, iisdem obnoxia fieri possunt ac solent.

Adultioribus itaque si eveniant, ordinarie id contingit sub aliis gravioribus morbis, v. g. febribus inflammatoriis, malignis, exanthematicis, difficulter procedentibus, a læsionibus partium nervosarum gravioribus, in specie capitis, aut aliarum ipsi vicinarum, quemadmodum utrique ætati a vermibus haud infrequentes esse solent.

LIV.

Epilepsia subjecta, quoad ætatem, magis adulta, ratione temperamenti, cholericæ, & melancholicæ, ut plurimum observantur.

SCHOL.

Possunt equidem epilepsia veræ omnes ætates subijci, cum autem in ætate infantili & puerili, ordinarie maxima suspicio aliorum affectuum morbosorum, & ad minimum verminosa sobolis subsit atque concurrat, hanc ob rationem ætas adultior quasi cum illius exclusione, tanquam subiectum morbi consideratur.

Temperamenta quod attinet, illa præ aliis huic affectui subjecta existunt, quibus firmiores sunt fibræ, & quæ de reliquo ad exacerbationes motuum præcipue ab animi pathematibus, ira aut terrore, proniora sunt, quo respectu cholericæ & melancholicæ temperamenta, & quæ horum quidquam sub reliqua miscela continent, magis ad hunc morbum inclinant.

LV.

Causam convulsionum materialem & proximam quod concernit,

DE NOTUM EXAC

ut, hac erit dixerit, pro
ganitur aut supervenitCum enim convulsiones
æque sine facile videbit, ca
in ratione convulsionum,
pendentem, quatenus nemp
m, ut summe fontium, equi
nos, aut doleriticos æque
nos, idcirco sub generalior
a removersit, quatenus mor
ta, ut id, quod continetur m
videntia quodam respectuin sub dentitione diffi
plurimum sub sui procer
conculis invellens, pug
sensibiles existant, unde pe
municantur idcirco molest
na susceptionem.Sed variolæ æque morbill
malignis, inflammatoriis &
id, quod, si dicitur in mal
ut exacerbo retrocedere, tam
tum partium solitarum interna
verminosa sobolis effluere
tur, morbus ordinarius la p
ocasionales turbas, natura e
turo suscipere solent.Læsiones partium membrano
a corrosivis & causticis, quo
parvulus, fetus maxime
prima ad spiritum ratione
sua committitur, autum qu

cernit, hæc erit diversa, pro diversitate morbi, cui convulsiones junguntur aut superveniunt.

SCHOL.

Cum enim convulsiones symptoma sint, alios morbos concomitans, quisque sane facile videbit, causam non subesse peculiarem atque specificam ratione convulsionum, sed generaliore, ab ipso morbo cardinali dependentem, quatenus nempe ipsa natura generalem ipsius morbi causam, ut summe sordicum, ejusque affectus maxime periculosos aut deleterios, aut dolorificos atque molestos, vel physice sentit, vel moraliter æstimat, ideoque sub generaliore intentione molestias aut noxas molienti aut removendi, ejusmodi motus suscipit, & gradu majore aut minore intendit, ut id, quod ordinariis motibus obtemperare nec potest, nec cupit, violentia quadam exprimat & expellatur.

Ita sub dentitione difficiliore causam materialem præbent dentes, qui ut plurimum sub sui protrusione ordinaria magis gingivas & periostium, maxillas investiens, pungendo, premendoque afficiunt, ibique dolores sensibiles excitant, unde per consensum partium nervosarum naturæ communicantur ideæ molestæ, ut inde commoveatur ad violentæ excussionis susceptionem.

Sub variolis atque morbillis, ut & sub reliquis febribus contagiosis, malignis, inflammatoriis & exanthematicis, miasma illud morbosum adest, quod, si diutius in massa humorum persisteret, vel semel expulsum ad eandem retrocederet, tam mixtionem humorum invertere, quam texturam partium solidarum internarum ac nobiliorum labe ulceratoria, aut putredinosa-sphacelosa afficere atque evertere posset: quod ut præcaveatur, motibus ordinariis & placidis non sufficientibus, aut per causas occasionales turbatis, natura extraordinarios tales ac violentos motus haud raro suscipere solet.

Læsiones partium membranso-nervearum si adsint, five a vulnere, five a corrosivis & causticis, quorsum etiam venena pertinent assumpta, dolor gravissimus, sensus maxime incurrens, producit in parte læsa, ibique prima ad spasticam tractionem suppeditatur occasio, quæ per nervos altius communicata, motum quasi reciprocum causatur, ut natura, quæ

quæ per nervos sensum molestissimum sub specie motus continuati percepit, nunc per eosdem nervos reactionem instituat, partesque solidas extra ordinem moveat, quo causa molestiæ, si fieri potuerit, impetu quasi removeatur.

Idem fere observatur a vermium præsentia, si vel vivi dentibus intestinorum tunicæ nerveæ adhæreant, vel aut vivi, aut mortui, ex magno numero in globos convoluti, intestina, præsertim tenuia, nimium expandant tendantque, vel corrupti ac putridi putredinosæ corruptionis ulteriorem disseminationem & communicationem minentur.

LVI.

*Occasionalem convulsionum causam frequentissime suppedi-
tant animi pathemata graviora, & refrigeratio.*

SCHOL.

Inter animi pathemata huc facientia præcipue ira & terror eminent, a quibus ordinarie motus spastici excitantur, in totum corpus redundantes, qui speciatim in gravioribus morbis exitiosi esse solent.

Refrigeratio autem maxime considerationem meretur sub affectibus exanthematicis, sive chronicis, sive acutis, cum facillime exanthematum retrocessionem & translationem ad partes internas nobiliores producere valeat.

LVII.

*Epilepsie, quam idiopathicam esse diximus, causa prima &
proxima ut plurimum sunt immateriales.*

SCHOL.

Rarissime enim sub perveſtigatione causarum aliquam materialem inveniemus, quæ tanquam proxima, unde primi illi motus originem sumferint, accusari possit, licet deinde ejusmodi causæ non deficiant, quibus affectus semel præfens fovetur, augetur, graviorque redditur, sed ordinarie primam ipsius causam proximam antecedentem offendimus im-

mate-

MOTUUM EXACTUM
 idem, motum fundam
 gravioribus, in neq
 ma. affectionem motu
 tione venienti & maxime
 e & erronea, ordinari mo
 iponatur eorundem exac
 aliquam molesti aut pericu
 refrigerandi, indica, mot
 us & toto corpore, nec ne
 ne conveniat cum illis me
 rie ab vehementi iracundi
 n fieri solent, et tamen d
 me elucet, & motus illi
 nis cholericis, aut cholericis.
 Unde pro hac diversione h
 illi equalis, & hupirivola.
 n generaliter coincidit cum
 hæ aque rixosis, sub ira
 h quam anxietas, quæ per
 multiplicatis solentis esse sol
 i oris & lingue motu
 h, sese extere solent, & h
 es, & vel fixa tructuena
 rium stridores, lingue vol
 ma tandem vel in moni
 rite, extraneorum spermat
 terum concurrentibus, vel in det
 que delinunt, nec raro turp
 post se reliquant.

Similis conditio est d
 causam primam consi
 Sc
 hinc frequenter tim in qui
 causam vel terrore principi
 hinc timore Principali

materiam, motuum fundamento nitentem, quæ ex animi pathematibus gravioribus, ira nempe, aut terrore oriunda, affectum animi & animæ æstimatorium inducit; dum ex impressione & præfiguratione animæ vehementi, & maxime repentina ac inopinata, licet falsa quandoque & erronea, ordinarii motus turbantur, & in eorum locum tales suscipiuntur eorundem exacerbationes, quæ generaliter intentionem quidquam molesti aut periculosi avertendi, summa violentia abigendi, aut effugiendi, indicat, unde omnes epilepticorum motus, qui in artubus & toto corpore, nec non thorace observantur, in genere exactissime conveniunt cum illis motibus & conatibus eluctatoriis, qui ordinarie sub vehementi iracundia, pugna, contentionibus, per manus & artus fieri solent, ea tamen distinctione, ut differentia temperamenti maxime elucescat, & motus illi a suo vigore sub defectu temperamenti purioris cholericæ, aut cholericæ-melancholicæ, multum remittant.

Unde pro hac diversitate sæpissime quoque concurrunt vel clamosi illi ejulatus, & suspiriosa, sæpius anxia repetita respiratio, quæ itidem generaliter coincidit cum vociferationibus & exclamationibus iracundis atque rixosis, sub ira occurrentibus: vel meticulosa & errabunda quasi anxietas, quæ post terrores graviores, vel solos, vel cum ira complicatos solennis esse solet, ac variis vagisque oculorum, dentium, oris & linguæ motitationibus, deficiente tamen fermone & loquela, sese exserere solet, & sub epilepsia itidem per oculorum vibrationes, & vel fixas truculentas, vel tortuosas & torvas motitationes, dentium stridores, linguæ volutionem variam conspicua existit: quæ omnia tandem vel in manifestiores & generales quasdam excretiones, urinæ, excrementorum, spermatis, ciborum e ventriculo, pro diversitate causarum concurrentium, vel in defatigationes & lassitudines membrorum insignes desinunt, nec raro torpores ac debilitationes circa actus rationales post se relinquunt.

LVIII.

Similis conditionis est dispositio hæreditaria, sæpissime solitarie causam primariam constituens.

SCHOL.

Satis frequenter enim in quibusdam individuis nullæ tales causæ ab iracundia aut terrore principaliter adsunt, sed hæc altioris recessus
Coschwitzii Pathologia. Fff causa

causa subest, qua natura iisdem motibus quasi assuefit apud infantes, quibus obnoxii fuere parentes, ita tamen, ut tanto facilius in actum deducantur, si eadem causæ antecedentes accedant, a quibus apud parentes affectus concitatus fuerat, aut ad minimum ab iisdem foveantur, cum præcipue ejusmodi subjecta vel ex naturali dispositione teneriora & sensibilia existant, vel ex educatione indulgentiore talia fiant, eamque ob rationem ipsis animi pathemata tanto facilius noceant.

Nec possum, quin huc etiam referam consuetudinem convulsivorum motuum prægressam, quo nomine aliquando illi in ætate provectiore, a causis denuo accedentibus, epilepsiæ facilius subjiciuntur, qui in pueritia affectibus convulsivis symptomaticis frequentius expositi fuere.

LIX.

Pro ulteriore autem epilepsiæ fomentatione & inveteratione, concurrere possunt causæ materiales variæ.

SCHOL.

Quando enim semel producta est epilepsia a causa immateriali antecedente, facile quid est, ut deinceps a causis materialibus concurrentibus, & occasionalibus accessoriis, non modo foveatur, sed de novo semper excitetur, promoveatur, & augeatur, quæ licet variæ sint, ut plurimum tamen ita comparatæ sunt, ut motuum concitationibus ansam præbeant, sui que excretionem generaliter possant.

LX.

Pertinet aliquando ad hanc causarum classem plethoræ, cum sanguinis consistentia spissiore.

SCHOL.

Hæc enim motus naturæ intensiores pro attenuatione & imminutione possit: quod tanto facilius succedit sub plethoræ commotione a potibus spirituosissimis ac inebriativis, quæ ordinariè in ejusmodi subjectis plethoricis paroxysmorum promptiores recursus causari solet, & quidem tanto magis, si venæsectionibus jamjam adsueta, easdem neglexerint, sub qua circumstantia facillime circa æquinoctia, aut solstitialia tempora recurrere solent paroxysmi.

Pari

DE MOTU EX

Pari fundamento illi motus
no terra circa mensuram
& horum motuum habitum
in ascendendum, promoci
ismodi motus per errorem

Haec vero nimia q
tas in voracibus subjectis

Ventriculorum enim prægra
u commotiones disponunt, et
sunt excretionis, sicut, sicut

Simili quoque modo p
confutantur.

Quando nempe hoc motus
phantasibus detenti, ve
venereis voluerit supprim
intendit, ut quæ retinet
reteris, ad fructum gener
sper, et sub excretionis p
nam experiantur, unde ex
individua, quæ sunt cum
epia correpti fuerint; quod
illa, sub paroxysmo epilep
tupque ejaculatio, que ordinariè

Mania, eju

Mania est delirium idiop
variata sine febre.

Pari fundamento illi nituntur paroxyfmi epileptici, qui in foemino sexu circa menstrua tempora occurrere solent, ubi natura femel ad horum motuum habitum delata, mensium, praecipue paulo difficilius succedentium, promotioni, non raro sine necessitate, exacerbatos ejusmodi motus per errorem adplicat.

LXI.

Haud raro nimia quoque ciborum & potuum ingurgitationes in voracibus subjectis, paroxysmorum recursus accelerant.

SCHOL.

Ventriculum enim praegravando, eundem ad nauseosas & spasticas ipsius commotiones disponunt, simul quoque sub paroxysmorum finem vomitoriae excretioni favent, aut illos in diarrhoeam terminare faciunt.

LXII.

Simili quoque modo phantasia venerea saepius causam talem constituunt.

SCHOL.

Quando nempe hoc morbo correpti juniores, plethorici, venereis phantasmatis detenti, vel ex nimia continentia, aut castitatis voto, venerem totaliter supprimunt, ac materiam, quam excernere natura intendit, vi quasi retinent, vel quando e contrario motibus illis venereis, ad spasticum genus aliquatenus pertinentibus, nimium indulgent, & sub excretionem spermaticam, aut post illam, paroxysmorum recursum experiuntur, unde exempla prostant, quod specialiter ejusmodi individua, quoties cum uxore concubuerunt, sub actu venereo epilepsia correpti fuerint; quod idem in aliis subjectis denotat involuntaria illa, sub paroxysmo epileptico facta, membri virilis erectio, spermatisque ejaculatio, qua ordinarie paroxyfmi solvuntur.

Mania, ejusque species.

LXIII.

Mania est delirium idiopathicum, seu gravissima rationis perturbatio sine febre.

SCHOL.

Non dubitamus, hunc affectum morbidum ad morbos motuum exacerbatorum referri posse, cum partim sub motuum exacerbatione sese manifestet, partim ipse morbus sit principii moventis & agentis in corpore nostro, animæ.

Distinguimus autem maniam ab aliis deliriis, quod hæc sint symptomata, sub febrilibus affectibus concurrentia, mania vero existat idiopathica, nullamque febrem comitem agnoscat. Individua enim maniaca de reliquo quoad corpus sana apparent, appetitu gaudentia bono, orthostadia fruuntur, motusque voluntarios non modo libere peragere possunt, sed violenter ut plurimum exercent; sub sermonibus inconcinnis, minus connexis, vociferationibus, clamoribus, & furiositate conjuncta, præcipue si ad iram commoveantur.

LXIV.

Differentia mania occurrit tam quoad gradum, quam quoad objectum, circa quod versatur.

SCHOL.

Respectu gradus alia est levior, quæ solis sermonibus inconcinnis, cantationibus, aut gesticulationibus insolitis sese manifestat; alia vero gravior, quæ violentiis variis sese exerit, & in furorem abit, ut vel homines violenter aggrediantur ægri, vel res durissimas, vincula, catenas, aliaque frangant. Ratione objecti, circa quod versatur, alia ludicra, jocosa atque ridicula tractat, quæ Medicis *moria* aut *morosis* audit; alia est occupata circa amorem certæ cujusdam personæ alterius sexus, quæ si moderatior adhuc existat, *erotomania*, si autem in sexu sequiore ad summum gradum lascivi desiderii, cum gestibus impudicis, corporisque denudatione pervenerit, *furoris uterini* titulum gerit. Alia circa objecta meticulosa, tristitia observatur, tristibusque gestibus, solitudine, humani consortii fuga & averfatione, gemitibus, suspiriis sese prodit, quæ *melancholia* vocatur.

LXV.

Subjecta huic affectui obnoxia pro diversitate objecti sunt diversa atque varia.

SCHOL.

DE MOTUUM E

Si enim frigiditate
soli esse solet, vel ad mi
ira objecta ire aut ambire
in cholericum, aut chol
ad naturam ad actionem
mora incitat.

Ad morbum vel langu
precliviores existunt, qui
moria alios, & major ing
e cordibus perveniens

Erotomania & morosis fru
litas juvenes, pædonaica,
participantes, veteres aut
a; unde tam virgines
capitur.

Melancholia tanquam
melancholici pertonas, qui
a majore vero sanguinis
melancholibus, flagrationibus
luna, melancholia delecta, pe

Subjectum speciale
ne non possunt, nisi ex

Hec enim in his affectibus
a pure meritoque hi morbi
qua talis, sane minimum pe
ad ad illorum lesionem p
propositionibus et remon

Cum vero animi solita ita
a hanc casus, e huiusmodi

SCHOL.

Si enim strictiore sensu *maniam* accipiamus, quæ ut plurimum furiosa esse solet, vel ad minimum facile in furorem degenerat, & quæ circa objecta iræ aut ambitionis versatur, omnium maxime temperamentum cholericum, aut cholericum-melancholicum ipsi subjicitur, quippe quod naturaliter ad actiones vehementiores, taliaque animi pathemata erronea inclinat.

Ad *morosin* vel sanguinei, vel juniores personæ, vel etiam senes, procliviores existunt, quippe quibus familiaris esse solet minor judicii firmioris usus, & major ingenii lusus, varias diversasque ideas, multum sæpe confusas, producens.

Erotomania & *uterino furori* maxime subjiuntur personæ utriusque sexus juniores, plethoricæ, de temperamento sanguineo & cholericum participant, venereis actibus vel animo indulgentes, vel jamjam adfuetæ; unde tam virgines & adolescentes, quam viduæ juniores ipsi subjiuntur.

Melancholia tanquam subjecta ut plurimum agnoscit temperamentum melancholici personas, quippe quæ minore judicii perspicuitate gaudent, majore vero sanguinis spissitudine laborant, ideoque variis sanguineis infarctibus, stagnationibus, oppletionibus obnoxia existunt, meticulosæ sunt, mœstitiæ deditæ, patresque difficultatum semper audire solent.

LXVI.

Subjectum speciale ipsius afflictionis morbosa aliud constituere non possumus, nisi ipsam animam.

SCHOL.

Hæc enim in his affectibus vere ægrotat, nec sana existit; unde etiam jure meritoque hi morbi, morbi mentis dicuntur, in quos medicus, qua talis, sane minimam potestatem habet, ut directe & immediate aliquid ad illorum sanationem præstare valeat, sed potius moralibus regulis, propositionibus ac remonstracionibus majora jura tribuere necesse habet.

Cum vero anima nostra ita ægrotans, per varias materiales in corpore hærentes causas, a faciliiori restitutione ad integritatem, multoties

diatur, sæpe medicus occasionem nanciscitur, ut privative aliquid agere, illasque causas malum aggravantes & foventes, subtrahere possit, & hac via mentis ægritudinibus mederi valeat.

LXVII.

Causa talismodi materiales, omnes hosce affectus secundum suas species foventes, consistunt vel in sanguinis & humorum generali abundantia, & orgasmo; vel in sanguinis spissitudine; vel denique particulari ipsius congestione restagnatoria.

SCHOL.

Prima harum causarum ordinarie subest in mania stricte dicta, æque ac causarum tertia: Individua enim cholericæ & cholericæ-sanguinea, quando plethora laborant, simul ad orgasmicam sanguinis commotionem & expansionem pronissima existunt: quæ pedissequam agnoscit peculiarem, majoremque ipsius ad caput congestionem restagnatoriam, unde vasa sanguifera turgida meninges expandendo substantiam cerebri premunt, nec non sensorium commune ita afficiunt, ut illud suo officio satisfacere nequeat, nec anima suas actiones principes per organum principale ita affectum & alteratum, in corpore, debito modo edere valeat.

Nec minus valet eadem causa, sanguinis nempe abundantia, atque major, quam par est, ad caput commotio, in morosi simpliciore, præcipue si juniores aggrediatur: cum in senibus causa magis in genere nervoso debilitato quærenda videatur.

Ad erotomaniam & furorem uterinum si mentem dirigamus, omnino sanguinis abundantia & orgasmica commotio manifestissima esse solet, cum dicti affectus sub plena lautaque diætâ occurrant, optimeque sanguinis detractionibus & fame curentur: quæ causa etiam in virili sexu specialem orgasmum spermatis virilis, & peculiaris hinc pendentia symptomata venerea tentiginosa, causatur. In fœminis autem peculiaris concurrit sanguinis restagnatoria congestio circa uterum in furore uterino, unde vel mensium suppressiones, vel eorundem largiores & minus tempestivæ eruptiones concurrere solent.

In

In melancholia autem potissimum sanguinis spissitudinem accusare licet, partesque, per quas sanguis moveri debet, angustiores & strictiores: hoc enim utrumque, sicut in statu sanitatis causa existit, ut melancholici difficiliorem habeant sanguinis circulum, præcipue per capitis & viscerum abdominis confinia, ideoque circa actiones animales tardiores, difficiliore, meticulosi, speculabundi, timidi existant, ita in hoc statu morbido animæ maximum quoque confert symbolum pro aggravando fovendoquo malo.

LXVIII.

Causæ remotiores & antecedentes, materiales tamen, ex iis, quæ sæpius in pathologicis, alia occasione proposita sunt, facile erunt inveniendæ.

SCHOL.

Sunt enim illa omnia ex diæteticis, quæ vel plethoram in genere augment, vel sanguinem organice commovere possunt, vel spissitudinem nimiam ipsi conciliant: quo nomine, diverso tamen respectu, accusare licet diætam plenam, lautam, vinosam, aromaticam, spirituosam, cum vita otiosa junctam: potuum sufficientium & diluentium tenuiorum defectum: ventilationum sanguinis & motuum laboriosorum corporis neglectum, nec non excretionum debitarum naturalium suppressionem, quo ipso etiam tam mensium suppressionem, quam in viris licitam & debitam spermatis excretionem denegatam, intellectam volumus.

LXIX.

Causa primaria & proxima omnium horum affectuum est immaterialis.

SCHOL.

Consistit enim semper in illegitima objectorum, circa quæ versantur, æstimatione morali, & nimis firma idearum de illis fictarum aut conceptarum impressione & præfiguratione, quæ alio, quam par est, ordine celebratur.

LXX.

Occasionales causæ admodum sunt variæ, pro diversitate temperamentorum & individuorum.

SCHOL.

SCHOL.

Ita enim uni occasionem præbet ira, cum ambitione mixta, alteri voluptas atque libido: sicut alii per curas domesticas, ærumnas, meditationes & speculationes profundiores circa res spirituales, peccata commissa, pluraque alia, ad infortunatam hanc mentis conditionem disponuntur ac detruduntur.

Hydrophobia, seu rabies canina.

LXXI.

Hydrophobia est gravis & peculiaris maniaci delirii species, a morsu canis rabidi in specie producta.

SCHOL.

Distinguit se hoc delirium ab aliis, præcipue ob causam plane specialem, nec non peculiaribus plane symptomatibus. Rabies enim canina propterea vocatur, quod partim a morsu canis rabidi oriatur, partim homines ita afflictos canibus quasi similes reddat; dum in majore ipsius gradu latrant, ejulant, mordent, ore spumant, dentibus strident, ringunt, consortium hominum fugiunt, & specialissime instar canum rabidorum, aquas & liquida timent, (unde affectus hydrophobia nomen accepit.) De reliquo commotiones febriles, cardialgiæ, cordis palpitationes atque tremores, cum somni defectu, viriumque prostratione, facie rubicunda, oculis torvis atque fulgentibus, huic affectui sunt solennes.

LXXII.

Subiecta certa hujus affectus haud determinare licet, dum omnes ipsi subiecti existunt, qui morsum canis rabidi passi sunt, nec cito a causa morbifica liberantur.

LXXIII.

Causa materialis proxima & immediata hujus mali, est miasma venenarum, cum saliva canis rabidi communicatum.

SCHOL.

Hoc enim tanquam summe agile atque subtile fermentescibili sua indole sub morsu & vulnere inflicto sanguini & humoribus communicatum, instar aliorum miasmatum humores penetrat, motusque peregrinos dissolutorios producit, & procul dubio partibus nervosis nobilioribus

bus internis maxime infensum exiit; ut inde tales motuum anomalie in genere nascantur, quales sub febribus etiam malignis, a causa miasmatica abortis, oriri solent. Ubi haud parum contribuit terror ille repentinus, & gravis, quo personae tales sub morfu canis rabidi afficiuntur, specialissime in animo turbas primo afficiens.

CAPUT II. DE MORBIS EX MOTUUM DEFECTU.

I.

Morbos, a motuum defectu pendentes nominamus in genere eos, qui maxime sub totali aut particulari sensationis & motus voluntarii abolitione, nec non rationis depravato usu simul juncto, in sensus cadunt, seque manifestant.

SCHOL.

Sicut in antecedente capite illos pertractavimus affectus morbosos, qui sub motuum extraordinaria exacerbatione contingunt, ita hos etiam pertractare necessitas suadet, cum æque periculosi existant ac illi, sique remotionem & curationem poscant: sunt autem affectus huc pertinentes inter alios, affectus apoplectici, soporosi & lipothymici.

Apoplexia.

II.

Apoplexia est abolitio rationis, sensationis & motuum voluntariorum totalis & repentina, in toto corpore se manifestans, a laeso generis nervosi officio dependens.

SCHOL.

Manifestat se apoplexia, quando ægri repente ac subito quasi attoniti decidunt, sine motu voluntario, & sensu, ac rationis exercitio, superstitite solum pulsu ac respiratione, oculi modo clausi, spasmo tamen

Coschwitzii Pathologia.

G g g

non